

SLOVAN

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 20. marca.

1884.

Vsebina: Vuk Stefanović Karadžić. — Črtice o šolstvu v Istri. — Slovenske slike. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — Tržne cene. — **Ilustracija:** Kokerska dolina.

Vuk Stefanović Karadžić.

Vuk se je porodil leta 1787. v vasi Tršiči na Drini iz hercegovinske rodbine. Tršič je bil takrat pod turškim jarmom. Prvi učitelj mu je bil sorodnik Jefta Savić, kateri ga je učil brati in pisati, ker v vsi okolici ni bilo prave šole, a v Srem ga oče ni hotel dati. Leta 1804. je bil za pisarja pri predstojniku jaderskega okrožja, Jurji Čurčiji. Ali zdaj so mu Turki požgali domovino, a Čurčija je umrl, zato krene Vuk v Avstrijo, v Karlovce. Toda v Karlovcih ga niso hoteli sprejeti v gimnazij, ker je že bil prevelik. Leta 1807. je postal Savić senator spahiluka zborniškega in istega leta vrne se Vuk v Srbijo. Savić je vzel v svojo hišo bivšega senatnega tajnika Jugovića, kateri je poučeval 8—9 mladih Srbov; med temi tudi Vuka, kateri je skoro prekosil vse svoje sošolce. Kak je bil ta pouk, vidimo iz tega, kakor nam pripoveduje sam Vuk, da je Savić znal najbolje brati in pisati. In vender je Vuk, dasi ni hodil v gimnazij, postal kot samouk pisatelj prve veličine. Imel je v sebi neki plemeniti instinkt, s katerim je preporodil srbsko slovstvo. Leta 1807. je obolel tako nevarno, da je ohromel, in se je moral do smrti podpirati s palico. Ta nesreča ga je tudi največ silila, da je pridno prebiral srbske knjige. In možu se je hitro napolnilo srce z ljubeznijo do srbskega slovstva, saj je ravno v tem času cvela slava Dositeja Obradovića, kateri se je bil prvi potezal za narodni jezik, zato si lahko mislimo, da je slava in trud Obradovićeve moral pasti globoko v srce Vukovo, kateri se je upal nadaljevati delo Dositejevo. Težavno svoje delovanje je uvidel, ker je sam dejal, da bode „glavo skozi trnje“ pognal in če mu bode tudi krvava. In temu načelu je ostal vedno zvest.

Še do leta 1813. je bil v Belem gradu, a istega leta postal je sodnik v Brzi Palanki. Toda še istega leta je zapustil Srbijo in krenil na Dunaj, kjer se je po naključji seznanil z učenim Kopitarjem. Na Dunaji sta izdavalta Frušić in Dimitrije Davidović „Novine srbske“, katere so bile takrat središče srbskih pisateljev, zlasti Mušickega, Svetića in Berića. V te novine je tudi Vuk napisal članek o propasti Srbije v podobi pisma Karagjorgju. Kopitar je bil, kakor znano, cenzor slovanskih knjig, in ker je Vukov članek bil pisan v lepem srbskem jeziku, zanimal je Kopitarja mladi pisatelj ter se je želel z njim seznaniti. Drugi pisatelji so še pisali v „srbskoslovenščini“, a Vuk v narodnem jeziku, zato mu je prigovarjal Kopitar, naj nabira narodno blago

in naj goji srbski jezik. Od tega časa sta si bila zvesta prijatelja ves čas. Vuk ni bil znanstveno izobražen mož; ni bil jezikoslovec v vednostnem pomenu besede, ali znal je jezik srbski tako dobro, kakor nobeden njegovih vrstnikov: pogled mu je bil odprt v tajno delalnico srbskega jezika, katerega vse posebnosti bile so mu na tanko znane. To je tudi spoznal Kopitar, kateri mu je največ prigovarjal, naj kar napove vojsko „srbskoslovenskim“ pisateljem. V tem boji mu je pomagal Kopitar s svetom in s peresom, kajti Kopitar je dopisaval z odličnimi srbskimi pisatelji, kakor z Lukijanom Mušickim ter jih ogreval in unemal za Vukovo idejo, a Vuku samemu je bil Kopitar dejanski sotrudnik. Poznejša leta sta Kopitar in Vuk zbirala okrog sebe vse mlajše odličnjake, kakor na pr. Branka Radičevića in Frana Miklošiča. V to občino sta stopila tudi učena Nemca Grimm in Ranke. Poslednja dva takrat, ko je že Vuk izdal nekaj zvezkov srbskih narodnih pesmi, tega živega narodnega eposa, kateremu se je čudila vsa Evropa; te prekrasne pesmi, o katerih je dejal Grimm, da se bode zaradi njih morala vsa Evropa učiti srbskega jezika. Tako so ti možje na mah oslavili pred vsem svetom jedno pozabljeno južno-slovansko pleme, pleme srbsko, katero je imelo nekdanj silno cesarstvo. In zdaj se je pokazal vsemu svetu tega cesarstva, te slavne zgodovine še lepši sjaj, še lepša lepota, še lepša individualnost, opevana v narodnih „junaških“ pesmih.

Ali zapustimo to sveto občino slovansko na Dunaji, katera je vsak dan imela shode pri Vuku; shode, katerih so se smeli udeleževati samo ti, a drugi domači ljudje, Vukovi otroci, niso smeli poslušati. Samo takrat, ko je bilo končano zborovanje, vzel je filolog Kopitar Vukovega otroka v naročje in se je z njim igral ali pa ga je učil brati. Pustimo jih in opazujmo, kako se je Vuk sam trudil.

Prvo delce mu je: „Mala prstonarodna slavenosrbska pesmarica“ (Dunaj, 1814. 8°, str. 120.) To sta prva dva zvezka srbskih narodnih pesmi. To je bil samo začetek izdavanju srbskih narodnih pesmi, katerih je znal Vuk mnogo na pamet; pesmi namreč, v katerih se je pokazal svetu živi narodni epos, podoben homerski poeziji. Še istega leta je izdal slovnico: „Pis-menica serbskega jezika,“ po govoru prostoga naroda, napisana Vukom Stefanovićem Serbijancem. Drugi natis je zagledal svetlobo leta 1818. kot priloga „Rječniku“ in ravno ta drugi natis slovnice je preložil na

nemški jezik Jakob Grimm. V tej slovnici (prvi natis) je pisal Vuk nove črke. Ali ker so Srbi preveč nanj upili, jel je leta 1825. zopet uvajati jerove v pisni jezik. Dogovorivši se s Kopitarjem, Solarićem in Mušickim, poprijel se je popolnoma svojih načel ter je začel pisati v pravopisu, ki ga rabijo zdaj vsi Srbi.

Že iz tega delovanja se vidi, da je bil Vuku namen spoznavati in proučevati narodni jezik, zato je pridno nabiral narodno blago dobro vedoč, da ni moči napisati dobre slovnice, ako človek ne zajema iz narodnih pesmi, tega najčistejšega studenca narodnega jezika; in ravno zato, ker je zajemal iz njega, mogel je reči, to je belo, a to črno; to je pravo, a to je krivo; tako je treba pisati, a ne drugače, ker je imel ves narod, zastopan v narodnih umotvorih, na svoji strani.

Leta 1818. je izdal „Srpski rječnik“ (drugi pomnoženi natis l. 1852. na Dunaji) s pridejano slovnico. „Rječnik“ ima poleg srbskih besed latinski in nemški prevod, kateri je oskrbel Kopitar. Vukov besednjak je neizmerno vredno delo: tu se ne naštevajo samo beseda za besedo, ampak vsaka beseda (skoro) ima zaznamovan naglas; povsod je pridejana zgodovina in zemljepis besede. Vuk je jemal v svoj besednjak samo tiste besede, katere res živijo v narodu, katere je on slišal v narodu; zato je lahko vsak prepričan, da ni to, kar je v besednjaku, mrtvo, nego da živi v narodu.

Toda, da bi še bolje proučil ves organizem srbskega jezika, prehodil je Dalmacijo (l. 1834) in je preživel nekaj časa v Črni gori; obhodil je Srem, Slavonijo in Hrvaško (1837—1838) in zopet Srbsko (1839). Na teh potovanjih se je seznanil z jugoslovanskimi pisatelji. Leta 1818. in 1819. je bil na Ruskem, a l. 1823. in 1824. na Nemškem, kjer je mnogo občeval z nemškimi učenjaki.

Narodne pesni je zopet izdajal l. 1823—1824., četrti zvezek na Dunaji 1833; potem l. 1841., 1845., 1846. in 1863. in po Vukovi smrti 1865 in 1866 dva zvezka iz ostaline. Leta 1826—1829. in 1834. je izdal nekaj zvezkov „Danice“, v kateri je priobčil mnogo važnih in zanimivih razprav o jeziku in zgodovini srbskega naroda. Leta 1836. je izdal na Cetinji: „Srpske narodne poslovice“ (drugo izdanje 1849); l. 1837.: „Montenegro und Montenegriner“ brez podpisa. l. 1828. se je z njim seznanil slavni nemški zgodovinar L. Ranke, kateremu je Vuk mnogo pripovedoval o Srbiji in sad tega pripovedovanja je Ranka delo: „Die serbische Revolution“. Aus serbischen Papieren und Mittheilungen. Hamburg 1829. Vukova poročila je tudi porabil geograf na Turškem Ami-Boué. L. 1847. je izšel Vukov „Novi zakon“, s katerim si je nakopal veliko sovraštva. Očitati so mu, da mu je jezik slab, da se ni držal grškega teksta, da ga je celo na nekaterih mestih krivo tolmačil. Protivniki so ga zasmehovali češ, da se je prej bojeval proti „pismenom“ (črkam), a zdaj proti „svetemu pismu“. L. 1849. je dal na svetlobo: „Kovčević za istoriju.“ „potem: „Srbi svi i svuda“ (kdo so namreč Srbi, kdo Hrvati). L. 1850.: „Pripovijetke“ iz staroga i novoga zakona; l. 1852.: drugo izdanje „Rječnika“ (z 20.000 besed); l. 1853.: „Srpske narodne pripovijetke“ (novo izdanje 1870); l. 1857.: „Primjeri

srpskoslavenskoga jezika“, kjer nas poučuje o razvoji srbskega jezika; l. 1860.: „Praviteljstvujući sovjet“, v katerem je opisan srbski upor. V tej knjigi je izrekel željo, da bi še rad izdal četrti del narodnih pesmi, kar se je zgodilo l. 1863. Izmed drugega gradiva naj še omenimo „Nemškosrbski“ besednjak, kateri je zagledal svetlobo po Vukovi smrti pod nadzorstvom prijatelja mu Fr. viteza Miklošiča. Vrhu tega je še veliko pisal, na pr. v „Slavische bibliothek“ v srbskem jeziku, ali toliko nam bodi dovolj. Poglejmo še rajši na uspeh Vukovega delovanja.

S svojimi knjigami nakopal si je Vuk mnogo sovražnikov: skoro vsi njegovi vrstniki so bili zoper njega, ali mladi zarod pa ves zanj. Dva največja sovražnika sta mu bila že prej omenjeni Davidović in Hadžić (Miloš Svetić). Davidović je bil pri knezu Milošu izza l. 1830. tajnik ter je pregovoril kneza, da je prepovedal Vukove knjige v Srbiji; a Hadžić, kateri ima tudi mnogo zaslug za srbsko slovstvo (osnoval je Srbsko matico), začel je pobijati Vukova načela od l. 1838. Ta boj je trpel do l. 1847., ko je Hadžića popolnoma uničil slavist Daničić s knjigo: „Rat za srpski jezik i pravopis“ (Pešta 1847). Tako bi bil boj končan in odločen, vendar ni Vuku priporil veljave. Ko je izšel Vukov novi zakon, bile so l. 1852. Vukove knjige znova prepovedane. Zastonj je prosilo zanj „Društvo srpske slovesnosti“, zastonj Vuk sam; Vuku so še sovražniki vedno očitali, da hoče Srbe pokatoličaniti, da hoče Srbe pridružiti Avstriji. Razlagali pa so si to iz njegovega svetega pisma in iz tega, ker je Vuk iz svojega pravopisa zavrgel vse, kar bi spominjalo na ruskoslovenščino. In ker je vzel v pravopis črko „j“, zasmehovali so ga, da hoče Srbe „porepiti“, ker je ta črka neki podobna repu.

Prvi uzrok mržnji je bil novi pravopis, kateri je bil različen od prejšnjega slavenosrbskega. Izumil ga je Vuk s Kopitarjem. Tu je trdil Vuk, „piši, kakor govoriš“, ter je zahteval, da mora v slovstvu vladati čisti jezik. In zarad teh načel je v Srbiji še le l. 1860. dovolila vlada Vukov pravopis, izimši knjige za narodne šole. Vuk je umrl 26. januarja 1864., ali še le l. 1868. priznala je tudi srbska vlada njegov pravopis.

Za pisni jezik si je izvolil Vuk južno narečje, ker je to narečje najlepše (dijete; iztočno narečje ima dete, a zapadno dite). Določivši podstavo pisnemu jeziku, mogel bi se tudi Vuk nadejati, da mu bode delo obrodilo obilo sadu. Sreznevskij trdi, da je Vukov pravopis kot uzor v slovstvu. Nekaj se je res zgodilo in mnogo napredovalo. V Vukovem južnem narečju pišejo danes Hrvati; v Srbih ni si še to narečje pridobilo splošne veljave v slovstvu. Zdanji pisni srbski jezik je iztočno narečje, dasi bi južno kot najlepše narečje imelo večjo pravico v slovstvu.

Vukove zasluge so neizmerne. Kot zagovornik narodnega jezika storil je v Srbih to, kar v Rusih Karamzin, Puškin in Gógolj. Izza mnogo mnogo let se je pokazalo, da se staroslovenski jezik ni mogel ne v Rusih ne v Srbih vzpeti do pisnega jezika. Tudi se je videlo, da pisatelji staroslovenskega jezika niso nikjer pisali čisto, nego so ga mešali. Ta prikazen je zato važna in vredna, da jo omenimo, ker vidimo, da si kakega slovan-

skega jezika niso mogli drugi slovanski narodi osvojiti za pisni jezik. Ko bi Srbi bili obdržali prejšnji jezik in pravopis, bili bi zdaj bliže Rusom, a za toliko tudi dalje od svojega naroda, kakor so tudi „ruskoslovenski“ pisatelji pred Karamzinom bili dosti daleč od ruskega naroda: torej tukaj in tam slovstvo brez narodne podstave. Ali

da se je zgodilo, kakor je zdaj, to je ravno značaj slovanskih jezikov, kateri se od dne do dne oddaljujejo drug od drugega, to je individualizirajo se, ker je individualiziranje značaj sedanje dobe. In tak primer izključnosti je v srbskem slovstvu Vuk Stefanović Karadžić.

Črtice o šolstvu v Istri.

Spisal M.

I. Srednje šole z ozirom na Slovence.

Nepotrebno bi bilo govoriti o važnosti in koristi šolstva sploh, kakor tudi o srednjih šolah posebej; veliko važnost so spoznali vsi narodi in naši istrski Lahi in lahoni tudi. Dobro vedó, da so šole tista moč, katera bi jim najprej iztrgala oblast iz rok; da je šolstvo orožje, s katerim bi tlačeni istrski Slovani zadobili opravičeno veljavo in moč v svoji deželi. Žal, da tega orožja nimamo Slovani v svojih rokah, če tudi imamo vso pravico do njega. Pa kaj hočemo, Slovan je bil teptan in je še zdaj — posebno v Istri. Pritiskajo nas ob steno, kjer le morejo. Počasi sicer, a vendar, priznati mora vsak tudi najhujši sovražnik naš, da Slovan gre na dan in to nam daje upanje v boljšo bodočnost.

Priti morajo zlati časi tudi Slovanom, a kedaj, o tem bomo odločili največ mi sami. Kolikor bolj se bode razvijala splošna slovanska vzajemnost, toliko prej bomo dosegli od narave nam odločeno veljavo, svojih pravic, da bomo enakopravni z drugimi izobraženimi narodi. Slovenci, kot mala vejica gorostasnega slovanskega debela ne bili bi nikdar dosegli trohice enakopravnosti, ako bi nas ne bili podpirali močnejši bratje na severu in jugu. Še združenim Slovanom v Avstriji nasprotujejo protežovani drugi narodi, kateri si domišljajo, da so le oni ustvarjeni, da vladajo, a Slovani naj bi jim bili pokorni slugi. Kaj bi dosegla peščica razkropljenih Slovencev!

Škoda, velika škoda je, da so vodje posamičnih slovanskih narodov tako dolgo odlašali, da so se združili, da skupno tirjajo zagotovljene narodne pravice.

Pravega zloznega, skupnega delovanja žal še sedaj ni, posebno med peščico Slovencev ne!

To potrjuje med drugim tudi resolucija proračunskega odseka, da bi se državni gimnaziji v Gorici, Pazinu, Mariboru in Celji tako uredili, da bodo osnovani na narodni podstavi. Kako nedostatna je

ta resolucija, če tudi je še le resolucija, od katere vlada sama odbije, kar sploh hoče. Da so naši poslanci povsem pozabili na Koroško, kjer je dobra tretjina Slovencev, je res žalostno*). Nič boljše pa ni z Istro in Trstom. V Trstu z okolico je dobra polovica (72.000) Slovencev, katerim je treba v tem slučaju po naravni legi prištevati še 35.000 bližnjih istrskih Slovencev, kateri nimajo v Istri svoje srednje šole, a vendar jih ona resolucija niti ne omenja. To je že malo preveč, da se 72.000 tržaških in 35.000 istrskih, tedaj 107.000 Slovencev popolnoma pozablja!

Ako bode sploh resolucija sprejeta in ako se tudi izvede, bode treba Slovincem zopet moledovati nekaj časa, da dobijo vsi potrebne srednje šole. Ali bi ne bilo mogoče in bolje nasvetovati resolucijo, ki bi obsegala vse Slovence; saj vlada že tako in tako ni prehitra, da bi vsem mahoma ustregla? Tako razkosano, raztreseno delovanje ni mnogo vredno!

Toliko o srednjih šolah z ozirom na Slovence v Istri; bratski Hrvati bodo morda zadobili svoj polovičarski gimnazij v Pazinu; za realko pa se bodo še le potegovali, ako jo bodo hoteli imeti.

Žal, da so naši poslanci še na realke popolnoma pozabili!**)

*) Stvar še ni prišla pred zbornico. Bilo bi tedaj neopravičeno, ko bi že sedaj hoteli kaj očitati slovenskim gospodom državnim poslancem v tej zadevi. V proračunskem odseku ni se na Trst in Koroško zato oziralo, ker imajo tržaški, beljaški in celovski gimnazij premalo slovenskih dijakov za paralelke ali nove gimnazije s slovenskim učnim jezikom. V zbornici pa se nadejamo, da bodo naši gospodje državni poslanci poudarjali uzroke, od kod to prihaja in zahtevali, da se na Koroškem in v Trstu ustanove v zmislu zakonov slovenski deci slovenske začetne šole. Kasneje pride že tudi vrsta na srednje šole, a hiše od strehe navzdol zidati ne kaže.

Uredništvo.

**) Po mnenji strokovnjakov so se realke že preživele, kajti v nobenem oziru niso izpolnile, kar se je od njih pričakovalo.

Uredništvo.

Slovenske slike.

Opisuje Prostoslav Kretanov.

IV. Mursko polje

Prišedšemu tam ob Rádgoni gori na vrhunec strmega, na desnem Murinem obrežju se dvigajočega hriba, razgrne se pred tabo diven razgled po širnem murskem polju, prostirajočem se v obliki podolgastega jezera med valovitimi, na jugu in severu razvrščenimi holmi doli na iztok, v nepregledno, morju podobno raván,

daleč tja doli proti — Blatnemu jezeru. Po njej daleč vsaksebi kot golobja krdela, raztresena se blišče bela mesta in selišča, med katerimi se širijo velikanskim preprogam jednake njive, travniki in logi; po sredini planjave navzdol, od severa proti jugoiztoku počez, vije se široki lesketajoči pas zelene Mure v mičnih ovinkih

in v različnih, tu in tam jako razsežnih panogah okrog neštevilnih, z visokimi topoli in z gostim vrbjem obrastenih otokov. Onstran, na levem Murinem obrežju razgrinja se tako imenovano Prekmursko, plodovita domovina od nas ločenih bratov, ogrskih Slovencev . . . Prijazno se ti belisajo naproti iznad zelene ravnine različna njih mesta in vasi. Tu na severni strani na pr. je Canjkova, dalje zadaj Gorenja Lendova; ondu za Muro se blesti Murska Sobota, Turnišče, Belatinci in tam doli v sinji, s prozornim soparjem pregrnjeni daljavi, svetlika se Dolenja Lendova —

Toda, pridržavši si pohod vrlih Prekmurcev za poznejši čas, obrnimo se na desno porečje, sem na štajarsko — mursko polje, raztezajoče se tukaj med zelenovalno Muro in osojnimi griči Slovenskih gor —

košatim sadnim drevjem obsenčene vasi. Tu na desno, po goriških holnih štrle v zrak razne cerkve z vitkimi zvoniki: Ká p e l a, sv. Duh, Mala Nedelja, tam na skrajnem obzorji Svetinje in Jeruzalem . . .

A pojdemo s hriba doli ter si oglejmo posamična selišča!

Glavno mesto in sredotočje našega murskega polja je — Rad g o n a. To vam je kaj lično, prijazno in snažno mesto, tu na ravnem Murinem obrežju toli ugodno in vabljivo, da mu ga ni vrstnika z lepa na Slovenskem! Ravne, jasne ulice, prostorni s svetlimi hišami obdani trgi, lepa znotraj okusno okrašena mestna cerkev, raznovrstne elegantno ubrane prodajalnice in z velikomestnimi ugodnostmi urejene gostilne z uljudno postrežbo — vse to ima tukaj na izbor vedrogledni, dobrovoljni ter neraz-

Kokerska dolina. (Str. 93)

od prijazne Radgone tja doli do veselega Ljutomera, za katerim nedaleč na iztočni strani, ob Pristavi, stojé slavnega „Magyarországa“ ponosni mejniki.

Lep, z božjim blagoslovom oblit kos svetá, podoben marljivo delanemu vrtu, razodeva se tukaj zavzetim potnikovim očem. Sočna, prlika in rodovita zemlja, po kateri po cele ure ne najdeš kamenčka, razdeljena je po dolgem in po čez v prostrane njive s širokimi slogi, po katerih se ziblje morskemu valovju podobna raznovrstna, bujno rastoča setev nenavadne visokosti; med njivami, zlasti tu na vlažni murski obali in ondu ob goriškem vznožju, v ščavniškem obrečju prostirajo se gostotravne senožeti, prečrtane z vijugastimi potoki, ob katerih se vrsti temnolistno jelšje. Bele, širokim trakovom jednake ceste raztezajo se križem širnega polja, skoz prijazne s

vajeni potnik. Za izprehode ter izlete v lepo radgonsko okolico odpirajo se ti različna pota: najlepši razgled po vsem murskem polji in po veličastnih štajarskih gorah je, kakor sem že ob začetku rekel, gori na uzvišenem hribu ob gorenjeradgonskem gradu, kamer se dospeje iz mesta čez most skoz senčni gaj po ugodnih stopnicah navzgor.

V Radgoni je živahna trgovina s poljskimi pridelki, sadjem in vinom in če jo danes ali jutri, kakor je osnovano, železnica zveže z ostalimi, svetovnemu prometu odprtimi mesti, razvila se bode občna blaginja po vsem krasnem polji.

V narodnem oziru veje tukaj, sem doli preko gorenještajarskih planin hladni, Slovincem neprijazni nemški duh in od iztoka po ravani navzgor širi se skeleča, naš živelj moreča vonjava madžarske paprike . . .

Doli ob radgonskem mostu raztekajo se tri ceste: jedna ob Muri gori na zapad v — Cmurek, druga proti jugu skoz gorenjeradgonsko predmestje mimo sv. Petra ven v — Slovenske gorice in tretja doli po polji na plani iztok, v — Ljutomer.

Po ti cesti na levi strani spremlja te med svetlo-listnim topoljem šumeča Mura, na desno pa te pozdravljajo bele vasi, za katerimi navzgor se razgrebajo s trsjem preprejeni griči. Nedaleč tu ob cesti na levo je vas Mélovje, tam gori pod hribom pa Črešnjevci; dalje te pelje cesta skoz Šrátence, mimo Boračeve med širnimi njivami v — Radensko slatino. Ondi se dviga na mehkem murskem obrežji v zavetji sladko šepetajočih topolov novo vzgrajeno kopališče z modernimi ugodnostmi: komur se je užalilo bivanje v svetnem hrupu, med strastnimi, večno nenasitnimi ljudmi — tukaj v ti samotni idili, v naročji tihe prirode obide ga zopet blaženi srčni mir . . .

Od ondot se vije cesta dalje doli po širnem polji skoz razne, jako lepe vesnice, na pr. skoz — Turjence, Muto, Hrastje, Vučjo ves, mimo Bučecovec, skoz Staro in Novo ves in Iljašovce tja v ljubeznjivo vas — sv. Križ, z ličnimi hišami poleg svetle župne cerkve, ob cesti na desno in levo. Ta vas, katera

je blizu na sredini murskega polja, ima svoboden razgled po vsem okrožji. Tu na jugu, ob polagoma tekoči Ščavnici navzgor, razkropljene so posamične vasi: Logárovci, Kokoriči, Brkóvci, Bolehnéci, Slabotínci, za katerimi se dviga nekoliko višje gori na jasnem proti iztoku nagnenem griči bela cerkev sv. Jurja na Ščavnici. Od ondot na desno v nižavi so Dragotinci itd. . . . Ondu na severnoiztočni strani, ob Muri je slavní Vržej, prijazen tržič, zapreden kakor na pr. Ribnica tu na Kranjskem ali Kastav tam v Istri, v mnogovrstne, šaljivonamišljene pripovedke. Od Vržeja doli ob cesti zopet so nekatere jako lične vasi: Krapje, Šálinci, Bábinici, Muta in Cven, od koder se cesta vije čez polje na jug, v krasni trg — Ljutomer, prostirajoč se na desnem ščavniškem bregu, ob osojnim gozdnatem vznožji vinorodnih goríc. In od Ljutomera proti iztoku teče cesta med dolgimi vrstami visokih jagjedov, katere tu imenujejo „paline“, skoz lepo, s košatimi sadnimi vrti ograjeno Stročjo ves, dalje doli preko ogrske meje na Razkrižje in od ondot v Strigovo —

Toda oglejmo si vasi in posamične hiše ter njih prebivalce nekoliko bližje!

(Konec prihodnjič.)

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

One č. g. naročnike, katerim poteče naročnina s prihodnjo številko, prosimo, da jo ponové o pravem času, ker bi jim sicer morali dopošiljanje lista ustaviti. — Vse svoje prijatelje pa prosimo, naj naš list priporočajo in širijo; saj so se mogli prepričati iz dosedanjih števil, da si vsestransko prizadevamo ustrezati vsem opravičenim zahtevam slovenskega občinstva.

(Kokerska dolina.) [K sliki.] Mogočno gorovje med Kranjskim in Koroškim deli Kokra v dva dela; zapadna polovica imenuje se s splošnim imenom Karavanke, a iztočni del, kjer se stikajo Štajarsko, Koroško in Kranjsko ima troje imen: na kranjski strani Kamniške planine, na koroški Kočna in na štajarski Solčavske planine.

Med prirodnimi krasotami, katerih ima Kranjsko in Štajarsko v toliki obilici, imati prvo mesto dve dolini v tem pogorji: Logarjeva dolina pod Rinko s svojo divjeromantično lepoto in Kokerska dolina s svojo tiho, v primeru z ono, nežno milobo.

Uhod v to rajsko dolino odpira se ti v Preddvoru, od Kranja proti severoiztoku na južni plati Storžice. Od tod razprostira se dolina proti iztoku do kokerske župnije tri četrti ure ter se zavije tukaj mahoma na sever in od tod k zapadu čez mejo skoro do Spodnjega jezera. Vsa kokerska dolina je panorama raznih prekrasnih obrazov, kakeršnih je priroda samo ustvariti mogla. Vsako mestice vabi te k sebi z neko čarobno močjo, da se ji ne moreš ustavljati. Jedna najkrasnejših idil je blizu župnega doma, to je tam, kjer se Kokra zavije nagloma od severa k zapadu. Župnikov dom stoji na desnem bregu, a kapelica na levem. A zadi v daljavi strmé visoko nad oblaki mogočni vrhovi Velikega Grintovca. Kamor koli tedaj pogledaš, moraš, ako imaš čut za lepoto, ljubiti prirodne krasote naše svete domovine; in ako imaš srce, moraš ljubiti ta narod, kateri živi v tem „raji“ — teptan in zaničevan.

(Slovensko dramatično društvo) priredilo je v ponedeljek dne 17. t. m. zadnjo predstavo v tej sezoni. Igri

„Županova Micika“ in „Pri meni bodi“ igrali ste se v občno zadovoljnost in je hvaležno občinstvo znamenitejšje predstavljalce večkrat prav burno izzivalo. — Slovensko dramatično društvo je sedaj zopet na onem tiru, po katerem more priti do uspešnega razvoja in pospeševanja našega dramatičnega slovstva, razen tega pa do ustanovljenja stalnega slovenskega gledališča. Odbor naj se le ne ustraši težavnega posla. — Ker je stvar važna, bomo o njej, in o delovanji tega preimunitnega društva sploh o kratkem kaj več ispregovorili.

(Mestni zastop ljubljanski) sklenil je v svoji poslednji seji dne 18. t. m. dvoje prevažnih stvari. Sprejel je v prvič predlog odbornika gosp. Ivana Murnika: da si mesto prizadeva s pripomočjo vlade ustanoviti v Ljubljani obrtno šolo za lesne izdelke; v drugič pa predlog finančnega odseka, v čegar imenu je poročal gosp. Ivan Hribar, da se c. kr. deželni vladi predloži mestnemu magistratu vrnjeni tržni red zopet le v slovenskem jeziku in da se imajo poskusiti vsa zakonita sredstva, da se varujejo pravice mestnega zastopa, kateri ima kot samoupravna oblast sam odločevati o uradnem jeziku svojem in mestnega magistrata. — Izražajoč veselje o tem, da je gosp. Murnik pozornost mestnega zastopa obrnil na tako važno in v resnici skrajno nujno stvar, kakor je obrtna šola, pritrjujemo iz dna srca tudi drugemu sklepu, kateri ima v slovenski Ljubljani čuvati nasproti prijazni nam vladi pravice slovenskega jezika. Onim odločno narodnim mestnim odbornikom, kateri se niso plašili glasovati za ta predlog, kličemo z Riegrom: „Nedejme se!“

(Gospodu Klumu.) V 9. številki svojega lista govorili smo o zakonu od dne 25. maja 1883. veljavnem za Istro in Dalmacijo. Po tem zakonu je slovenščina v Istri pred sodišči popolnoma ravnopravna; slovenski ulogi se tedaj v Istri ne more dogoditi, da bi jo sodišče zavrnilo. Po drugih deželah, po katerih stanujejo Slovenci, moremo še vsak dan doživeti, da se odbije slovenska uloga; bili smo

tedaj opravičeni reči, da je v tem oziru „dosegel Vitezič za istrske Slovence več, nego cela tolpa državnih poslancev za vse druge Slovence.“

Ali tega nam nikakor ne more odpustiti gospod Klun, kateri je bil o svojem času tudi med onimi, kateri so pozabili zahtevati, da bi se jednak zakon sklenil tudi za ostale dežele, po katerih stanujejo Slovenci. Dvakrat se je že zagnal v nas v „Slovenci“ in očita nam celo nevednost o istrskih zadevah. — Kakor je podoba, prebira gospod Klun prav pridno naš list, moral bi tedaj vedeti, da smo o istrskih razmerah od novega leta pisali tako korenito in toliko, kolikor neki drugi list komaj vse leto. Zlobno je tedaj očitati „Slovanu“, da o istrskih razmerah ni poučen in gorenji stavek naš obračati tako, ko da bi bili pisali, v kakih dobrih razmerah žive istrski Slovani; ko smo vendar vedno nasprotno dokazovali. — Glede veljavnosti slovenskega jezika pred sodišči pa ostane stvar kljub vsemu zavijanju gospod Klunovemu taka, kakor smo rekli. Gospod Klun pa naj namestu tega, da nas hoče smešiti, skrbi raje z ostalimi svojimi tovariši v državnem zboru, da bode slovenščina isto tako, kakor v Istri, tudi po Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, Goriškem in v Trstu zadobila pri sodiščih postavno varstvo.

(Nova poslopja za pošto in brzojav) bodo se zidala v Krakovu, Olomuci in Opavi in so dotični zneski že uvrščeni v letošnji proračun. Na Ljubljano ministerstvo ni mislilo, dasi ima brez dvojbe tako važnost, kakor poslednje imenovani mesti; zato pa se nadejamo, da je ne bode pozabil gospod poslanec ljubljanskega mesta, temveč v specialni debati opozoril, da je tudi nam treba takega poslopja in da bi se za zidanje v proračun za prihodnje leto imel postaviti primeren znesek.

(Kmetijska razstava v Krškem) bode se priredila te jeseni. Gosp. Ogulin je duša temu podjetju, kateremu želimo, da bi se res dobro izvelo.

V Trstu, 15. marca. (Izv. dopis.) Ni dolgo, odkar je poslalo na Dunaj „Politično društvo „Edinost“ za Primorsko“ jako važni spomenici na korist Primorcem. Prvo ministerstvu za uk in bogočastje o imenovanju poreškopuljskega vladike, drugo ministerstvu trgovine in prometa o zgradbi železnic v Istri. Spomenica govori o zvezi državne železnice postaje Hrpelje s postajo Jurdani, proge St. Peter-Reka; in druge železniške črte iz Reke v Preluko, Volovsko, Opatijo, Lovrano, Moščenice, Bršec, Sisol, Plominj-Rabac; zadnja črta naj bi se zvezala pri Žminji ali Vodnjanu z državno železnico Divača-Pulj. Krepko se poudarja strateški, trgovski in kulturni pomen za vso Istro in skrajševanje dosežanje črte Trst-St. Peter-Reka in konečno približevanje pomorskih luk.

Železnična proga Hrpelje-Jurdani bi vezala zapadno Istro s svojimi zapadnozahodnimi deli; v vseh slučajih je to jedno nepogojnih potreb. Visoka planota Učka-Siva-Planik onemogočuje skoro dnevno zvezo med obema deloma istrske pokrajine. Vzhodnja Istra naravno zaostaja za zahodnimi deli, ker ti imajo v svojo korist istrsko državno progo skozi vso njeno dolgost. Od nje nimajo nikake koristi sodnijski okraji Podgrad, Volovsko, Lošinj, Čres, Krk, Labinj in precejšnji del pazinskega sodnijskega okraja. Proga Jurdani-Hrpelje bi šla skoz Zvoneče, Brgud, Žejane, Mune, Materijo na državno železnico Divača-Pulj. Ta proga bi se dala celo lahko izvršiti, ker ne dela svet tu nijedne težave; zemlja bi bila izredno cena, črta jako kratka; luki puljska in tržaška bi se z ono na Reki bolje združili. Še večji pomen bi pa imela druga črta na vzhodni obali Istre; pri njej bi se zveza Trst-Reka morala izpustiti. Ta črta bi stala na tleh testranske državne polovice. Ona bi vzhajala od proge St. Peter-Reka na reški meji, ter šla naravnost v luko v Preluki, potem mestice Volovsko in zdravilni kraj Opatijo nad Lovranom, Moščenicami in Bršecom in južno Sisolsko podnožje in se dotikala luke Plominj in Rabac ter bi se

zvezala med Žminjem in Vodnjanom z državno železnico Divača-Pulj. Od luke v Rabci pod mestom Labinjem, kjer se nahajajo premogovniki, pride se v jedni uri v mesto Čres na jednako zvanem otoku, kar se da izvršiti z redno parobrodno zvezo. S to progo bi se zvezala vsa vzhodnja Istra z otoki v Kvarneru, s središčem Istre, Pulj z Reko na najkrajši način.

Iz Idrije, dne 18. marca. [Izv. dopis.] Gotovo je vsakega zavednega Slovenca razveselilo, ko je čital v „Slovanu“ štev. 8., da je kmetijska posojilnica za ljubljansko okolico sklenila v občnem zboru kupiti 20 sreček „Narodnega doma“. — Tudi pri nas je gosp. predsednik narodne čitalnice pri zadnjem občnem zboru predlagal, naj bi čitalnica kupila vseh 25 sreček, katere je vsprejela od upravnega odbora „Narodnega doma“ v razprodajo. A jeden narodnih (?) veljakov upiral se je temu nasvetu z vso svojo zgovornostjo dokazuje, koliko imamo revne šolske mladine tukaj, katero podpirati je prva naša dolžnost. Ljubljancani naj si sami zidajo „Narodni dom“, ako ga hočejo kedaj imeti i. t. d. Po dolgi debati sklenilo se je kupiti 5 sreček „Narodnega doma“ iz čitalničnega imenja. Konstatovati pa moram, da, kedar čitalnica ali bodi si katero drugo društvo napravi kako veselico v kak blagi namen, to je za napravo obleke revni šolski mladini, ali pa za tukajšnje reveže sploh, tedaj omenjenega veljaka vedno pogrešamo med dobrotniki.

Iz Gorice, 18. marca. [Izv. dopis.] Goriška „Soča“ ima v poslednji številki dopis iz Trsta, ki govori o tem, da bi prej ko ne prišel na vladčin sedež v Ljubljano dr. pl. Premierstein, in pravi, da bi to imenovanje ne imelo izrednih nasledkov. Potem pa dodaje isti dopis od besede do besede: Težavnejše je šlo za škofijsko stolico poreško. Z možmi, katere so bili vladike nasvetovali, vlada ni bila zadovoljna, zato si je na vse zadnje sama izbrala moža, ki je njej po volji. Vladike so tej volitvi pritrdili, in zdaj ni dvojiti, da je stvar rešena. Če tudi se vse pokriva in prikriva na to stran, je vendar govorica in prepričanje razneseno, da je bilo dvoje tern na vrsti za poreško vladikovino, in v vsakem teh predlaganj, torej tudi v poslednjem, je mož, ki ne zna slovanskih, v Istri govorjenih jezikov. Vladike pa so po onem dopisu pritrdili vladi, torej v to, da se imenuje mož, kateri je vladi ljub. Ker je tu govor o tržaški vladi, takoj lahko sklepamo, kak vladika je njej pri srei; in po tem takem je sklepati, da poreška vladikovina dobi za svojega višjega pastirja moža, ki bo Italijanom po godu, Slovanom pa ne, ker ne bo znal jezika svojih ovčic. Ker so vladike za to vedeli in so kljub temu vladi prikrivali, pregrešili so se isti višji pastirji proti evangelju, v katerem stoji, da naj gredo apostoli in njih nasledniki učiti ljudstva v njih jeziku. Da si višji pastirji sami ljubezen narodov krčijo, ako zavestno proti naukom najvišjega učenika greše, je tudi žalostna istina; istina, katera pa ne zavira, da bi narodi sami več ne trpeli, nego njih cerkveni glavarji. Pa še jedno upanje imamo: naši državni poslanci naj v družbi z Vitezičem na pravem mestu še do časa popravijo, kar so vladike zakrivili. Hic Rhodus!

Gospod urednik! Vedel sem, da boste, ko ste izrekli a in b, pristavili še — c; kajti — do tretjega gre rado! In prav je takó! Le čvrsto naprej z vso — listkarsko abecedo! In da se vrsta ne pretrga, evo me — četrtega vam listkarja! S tem pa ne rečem, da bi hotel biti ravno četrti, kakor se vam tudi ne ponujam za stalnega sotrudnika! — Sploh bi vas ne bil nadlegoval,

ali — govoriti mi je z vami, gospod urednik, resno besedo, a takó bolj po tihem ali kakor pravijo — na štiri oči, če sicer ne nosite naočnikov, ka li? Ni mi bilo sicer nikdar mnogo do — brezpotrebne „pisačenja“, toda — resnica mora na dan in ker vam je nobeden drug ne pove, poslušajte mene starega — no svojega imena vam ne ovadim takoj s početka!

Najprej vas, gospod urednik, prav iz srca — omilujem, da ste se lotili toli nesrečnega podjetja! Kdaj in kje za Boga vam je šinila v možgane ta — revolucijska ideja: vzgojevati v Slovencih „panslavistične fantaste in nihiliste!“ In to kar o belem dnevu, v središči bogaboječe Slovenije! Glejte! mi drugi se trudimo, da bi pomirili te presne — pardon! — prenapete „Slovence“, ki jih nikjer in nikoli ni bilo in jih tudi ne bode, vsaj dokler jim diktujemo „spravo“ mi — dà! mi si prizadevamo, da bi vzgradili okrog „kranjske“ dežele zopet nekdanji — kitajski zid, čez kateri bi ne prilezel vanjo več nobeden — „Štajarec“. Najeli smo nalašč nekaj veleučenihi zemljemercev, da bi razdelili naše ljudstvo na razne skupine, na primer: v krakovski, kurjevaški in kravjedolinski narod; vi pa, nebodivastreba nepridiprav, pridete nam s svojim izmišljenim Slovanstvom! Da bi vas — čuk! Povejte mi: kaj je — Slovanstvo? Prazna sanja! Utopija! „Deveta briga“ — deveta dežela, vam pravim! Na vsem Slovenskem ga ne najdete Slovana, ko bi ga iskali prav ob kresu z električno žarnico; a kaj še tam v Ljubljani, kjer je še merodaven stari pregovor: „Slovan — tlačan!“ Kakor sem rekel — omilujem vas, gospod urednik!

Dalje vam moram izpovedati, da ste jako — nepraktičen, da se ne izrazim rezkeje! Prinašate nam v svojem listu namreč raznovrstne podobe — svojega lastnega obraza pa še nam dozdej niste pokazali! Pristojalo bi se pač, da bi se nam kot urednik bili predstavili vsaj in effigie, koj v prvi številki ter nam opisali križev pot svojega dosedanjega — mučeništva, če ste ga

sicer sploh že kaj pretrpeli — to je dan danes tako običajno in daje človeku nek tragičen nimbus! Saj pravijo, da je še Bog, ki je vender čez vse pravičen, naprvo sam sebi brado ustvaril, vi pa vedno le druge poveljučujete ter slavo prepevate zgolj takšnim možem, kateri so bodi si že proslavljeni, bodi si pa že tudi mrtvi! Pustite mrtve pri miru, pravim vam! Ampak — žive, mlade, slave lačne in potrebne — junake, vidite: takše je treba poveljevati! Pa saj z vami ni govoriti, ko si ne daste ničesar dopovedati! Vi bi le „pobijali“ in ubijali, kakor kak starčevičanski stekliš — Bog se vas usmili vender! Ali nimate nobene vere? Ne veste li, kaj pravi peta božja zapoved? No pa, če že ne morete živeti brez ubojstva, vsaj ne bodite toli kanibalski! Zlasti pri „pobijanji literarno delujočih mož“ treba je nekoliko več delikatnosti, kakor se godi drugod. Kritika je potrebna in koristna, samo da se vrši takó bolj nežno, prizanesljivo! Ni treba, da bi dotičnika ubili kar z jednim mahom; to ne: dosti je, da mu slečete — „kožo“! . . . Vidite, tako se mora — lepo nežno, polagoma! Pa tega vi ne znate, vi — „radikalec“ vi! Vi bi le v jedno mer pobijali — Bog vam grehe odpusti!

A propos! Zadnjič ste pisali o nekem — slinastem polži! Prosim vas — kaj pa je vender s tem polžem? Človek tu v naših hribih ničesar prav ne izve! Povejte nam vender: kje leze, kam leze? Mari tako, kakor tisti — Ondrka iz Idrije, kateremu so peli ljubljanski pevci za odhodnico: — „On drka. — Kam drka? — Proč drka. — Naj drka, da le drka!“ — Zato vam pravim: le pustite ga — naj leze, kamer mu drago, slinasti polžek namreč! Samo to vas prosim: ako ga srečate kje na cesti, izognite se mu spoštljivo; ker ne kaže, rogoboriti se s toli mogotno — živaljo! Pomislite: oslinil bi vas!

In s tem se Vam priporoča stari

Isteklosem.

Ostali slovanski svet.

(Češki jezik na bolonjskem vseučilišču.) Kakor utegne biti čitateljem „Slovanovim“ znano, ste na bolonjskem vseučilišču stolici za poljski in hrvaški jezik in literaturo. Sedaj se pa poroča iz Rima jako vesela novica, da se početkom prihodnjega šolskega leta ustanovi tudi stolica za češki jezik in literaturo. To je gotovo imenitna vest, kajti nam dokazuje, kako se je počel tuji svet zanimati za slovanske jezike in razcvetajoča njihova slovstva ter kako je začel priznavati važnost Slovanov v splošnem svetskem gibanju.

(Slavnostni občni zbor „slavjanskago blagotvoriteljnago občestva“) bil je, kakor doslej vsako leto, tudi letos v praznik sv. Cirila dne 14. (25.) februarja v Petrogradu. Začel se je s petjem veličastnega zbora „Carju nebesnij“, končal pa s kantato „slava Kirilu, slava Metodiju, bratjam svjatim“. Pri občnem zboru bila sta navzočna poleg najznamenitejših ruskih učenjakov in pisateljev tudi mitropolit moskovski in kijevski. Za častne člane bili so izvoljeni: moskovski mitropolit Ivannikij, profesor V. J. Lamanskij in voditelj lužiških Srbov Spinner. Društvo je imelo leta 1883. 43.638 rubljev dohodkov in 51.230 rubljev stroškov; imenje njegovo pa je koncem lanskega leta znašalo 225.561 rubljev. — To društvo je leta 1877. nastopilo dedščino po nekdanjih „slavjanskih blagotvoriteljnih komitetih“, kateri so imeli svoje sedeže v Petrogradu, Moskvi in Kijevu. Storilo je jako veliko za šolstvo med Bolgari, dokler so bili še pod turškim jarmom. Sedanji car bil mu je svoje dni jako naklonjen.

(Galerija slik,) katero je „Jugoslávenski akademiji znanosti in umetnosti“ podaril najodličnejši sin naroda, djakovski vladika Josip Juraj Strossmayer, odprla se bode slovesno letošnje spomladi. Slike, med katerimi so nekatere Boerbekove, za katere je vladiki draždanska galerija ponujala po 30.000 gld., imajo skupno vrednost pol milijona goldinarjev. To je res prav strossmajerjevski dar in hrvaški narod, posebno pa mesto Zagreb, kateremu bode galerija slik gotovo v ponos in čast, ima pač uzroka dovolj, da otvorjenje njeno praznuje najsvečanejšim načinom. — Prepričani smo, da se bode dotične slavnosti udeležilo tudi izdatno število slovenskih rodoljubov.

(Petdesetletnico ustanovljenja vseučilišča Sv. Vladimir v Kijevu) praznovali bodo letos v Rusiji. Slavnosti se bodo udeležila vsa velika učilišča in vsi znanstveni zavodi prostorne države.

(Južnoruska vina) začel je lanskega leta trgovec V. A. Kotovój uvažati za poskušnjo na Angleško. Poskušnja se je obnesla tako izvrstno, da se je sedaj ustanovilo društvo kapitalistov v namen, da ožive zagranično trgovino z južnoruskimi vini. To društvo namerava v nekatereh večjih evropskih mestih napraviti velike zaloge.

(Fran Vilhar.) „Hrvatske vile“ štev. 18. je prinesla podobo našega rojaka, dičnega umetnika Frana Vilharja, kateri je poleg Zajca najgenijalnejši umetnik. „Hrv. vila“ omenja o tej priliki Vilharjeve „Skladbe“ (knjigo I.) katero so kaj pohvalili vsi kritiki. — Gosp. Vilhar je zdaj v Karlovcu učitelj „gradskega glasbenoga zavoda“.

Razne novice.

(Žene za Novo Kaledonijo.) Iz Bordoja odpotovalo je te dni 50 za ženitev sposobnih ženskih. Prišle so ravno iz 6 francoskih kaznilnic. Te kandidatkinje morajo biti še neomožene ali udovice in izpod 32 let in da je še upati, da bodo pošteno živele. V Novo Kaledonijo jih pošiljajo s Francoskega sestre reda sv. Josipa. V Kaledoniji ima ta red hiše, v katerih se naseljuje te ženske. Njih prihod se precej naznani ondodnim kaznjencem ter se jim dovoli, da jih smejo obiskovati ter si izbrati katero koli. Oba, ženin in nevesta, dobita od vlade podporo, da si omislita pohištvo. Izkušnja uči, da so take ženitbe dobre. V Novi Kaledoniji jih je že čez 700 in vendar je med njimi jako malo tožeb. Taki ljudje postanejo pridni in mirni rokodelci in kmečke rodbine.

(130letna žena) živi po poročilu „St. Peterburgskih Vjedomosti“ v vasi Veljkoti petrograške gubernije. Imenuje se Darja Birjukova. Zdravje ji je že jako slabo; posebno se toži, da je gluha. Čudno je to, da njeni lasje niso čisto nič premenili prvotne svoje barve. — Kakor pripovedujejo, živela je v mladosti v velikem siromaštvu in preživela je tri može, s katerimi je imela 19 otrok. Poslednja hči njena je umrla pred 3 leti 93 let stara in praunuk njen šteje sedaj že 50 let.

(Gospa v moški obleki.) Dne 6. t. m. je ravno minilo šest let, kar je papež zasedel svojo apostolsko stolico. Ta dan je imel sam sveti oče „Te Deum“ v sikstinski

kapeli. Te posebne slavnostne službe božje so se smeli udeležiti samo povabljeni gostje in sicer samo moške osebe. Ali neka radogleda gospa bila bi tudi rada ta dan v cerkvi, da bi videla papeža; in ker v cerkev ni mogla kot ženska, ni dolgo premišljala in si je oblekla obleko svojega moža in je šla v cerkev. V cerkev je prišla srečno. Nobeden stražarjev je ni zapazil. Ali zdajci jo je začel neki stražar v cerkvi natančneje ogledovati in ker ni bilo več dvojbe, da je v moški obleki skrita ženska, povabil jo je, naj zapusti cerkev. Zunaj mu je povedala, da je to zato storila, ker bi bila rada videla papeža; a mož ni dobil ustopenic za oba.

(Koliko hiš ima Dunaj.) Gotovo bode mikalo vsakega zvedeti koliko in kakih hiš ima mesto Dunaj, kjer se zbira in živi toliko različnih narodov, milijonarjev in siromakov, kjer ne daleč od najkрасnejše palače imajo prebivalci svoja stanovanja pod zemljo, v kanalih, ker zgodilo se je že velikokrat, da je policija našla vso rodbino v kanalu, kjer drugje ni bilo najti prenočišča. Ulic, cest in trgov ima Dunaj 1044; cerkev ima 57 in 6 kapel. Leta 1784. je bilo na Dnaji 5493 hiš, a letos jih je že 12.464. Jeden prebivalec stanuje v železniškem vagonu, a jeden na ladji. Največ hiš je na 3 nadstropja. Stanovanj je 145.897. Stanovanj brez kuhinje je 9562; sob 239.005; kabinetov 115.501; kuhinj 141.970; vež 37.604.

Politični razgled.

Štajarski deželni odbor bode izročil ministerskemu predsedniku Taaffeju izjavo proti spomenici političnega slovenskega društva, katero zahteva oddelek namestništva v Celji ali Mariboru.

V proračunski debati interpeloval je g. V. Pfeifer ministra notranjih zadev, ali je vlada voljna poizvedavati, kje so uzroki bedi na Dolenjskem. Tako resno vprašanje zasluži, da se ga vlada kmalu loti in da se stvar povoljno reši. — Kakor se čuje, dobodemo vendar cesto čez Gorjance.

Ker bomo odslej obširneje poročali tudi o bojišču v Sudanu, hočemo podati bralcem uzroke temu boju, kateri zanima zdaj ves svet. Sudan znači črna zemlja, dežela zamorcev. Ker so paše v Kajiru slabo gospodarili in svoje podložnike preveč tlačili, ni čudo, da se tak narod lahko upre. Samo je treba moža vodnika in tak mož je ustal v Sudanu Muhamed Ahmed, katerega je v Tamaniatu neki stari derviš učil koran brati. Muhamed Ahmed je poprej tesal ladje v Hartumu. Hodil je od mesta do mesta, povsod je unemal ljudstvo za upor, katero ga je kmalu imenovalo proroka z imenom „Mahdi“, kar znači tistega, katerega je Bog na pravo pot dovel. Ta Mahdi, ali pa kakor ga drugi imenujejo „krivega“ proroka, namerava oživiti izlam in ustanoviti arabsko gospostvo, to je osvoboditi svojo rojake od paš v Kajiru in od Angležev. Saj je do zdaj že imel dosti sreče; potolkel je egiptovske in angleške generale. Egipčani in Angleži so namah prišli v

velike stiske, ker je nevarnost postajala večja od dne do dne, da so sami Angleži jeli resno misliti o tem, kako zadušiti fanatične upornike v Sudanu, kateri so se zmiraj dalje in dalje pomikali, da je konečno sam Hartum bil v nevarnosti. Mesto Hartum je ravno tam, kjer se stekata Beli in Modri Nil; Hartum je središče vse iztočne afrikanke trgovine in zato tudi najpoglavnejša strategična točka.

Angleška vlada si je naglo poiskala generala, kateri pozna Afriko do dobra. Ta general je Gordon, ali kakor se imenuje „Kitajec“ Gordon zarad tega, ker se je slavno bojeval s Kitajci proti upornikom ter jih bil potolkel. Gordon je zahteval, naj ga angleška vlada pošlje v Afriko z armado ali brez nje. General Gordon se je odpravil v Afriko sam brez vojakov; oblekel si je arabsko opravo ter težavno priplazil dne 18. februarja v Hartum, kjer so ga prebivalci navdušeno pozdravili kot rešnika. Seveda ondodno prebivalstvo je bilo treba pridobiti za Angleže, zato je Gordon koj izdal izjavo, v kateri je izrekel: 1.) da je prebivalec ves davek odpuščen, 2.) bodoči davek se zmanjša na polovico, 3.) vsi manjši kaznjenci se izpuste iz zaporov, 4.) razne prošnje je treba uslišati; in 5.) čemur se čudi ves svet, je to, da je Gordon dovolil trgovino z robi. Kakor znano, je ravno Hartum središče, od koder se pošiljajo na vse strani sužnji. — Kakor se zdaj javlja, nahaja se Gordon in Hartum v nevarnosti.

Tržne cene v Ljubljani

dne 18. marca:

Hektoliter: pšenice 8 gld. 12 kr., ječmena 5 gld. 20 kr., ovs 3 gld. 25 kr., soršice — gld. — kr., ajde 5 gld. 85 kr., prosa 5 gld. 85 kr., koruze 5 gld. 53 kr., krompirja 3 gld. 38 kr., leče 9 gld. — kr., graha 9 gld. — kr., fižola 10 gld. — kr.
Kilogram: goveje masti 98 kr., svinjske masti 88 kr., surove slanin 64 kr., okajene slanin 72 kr., masla 85 kr., govejega

mesa 62 kr., teletine 64 kr., svinjine 64 kr., ovčjega mesa 40 kr. — 1 jajce 2 kr., 1 pišče 55 kr., 1 golob 18 kr., liter mleka 8 kr. 100 kilogramov: sena 2 gld. 23 kr., slame 2 gld. 5 kr.

Listaica urednikova. — G. V. v. R. Kar ste nam poslali, priobčimo v prihodnji številki. — Č. g. sotrudnike prosimo, naj potrpe: dotični spisi in dopisi so že stavljani, toda priobčiti jih še nismo mogli zarad pretesnega prostora.

„Slovan“ izhaja vsak četrtek popoldne. Cena mu je za celo leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se prodajajo po 10 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopi si ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvostopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.

Tisek „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Ivan Hribar. — Urednik: Anton Trstenjak.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

One č. g. naročnike, katerim poteče naročnina z današnjo številko, prosimo, da jo ponovno o pravem času, ker bi jim sicer morali dopošiljanje lista ustaviti. — Vse svoje prijatelje pa prosimo, naj naš list priporočajo in širijo; saj so se mogli prepričati iz dosedanjih števil, da si vsestransko prizadevamo ustrezati vsem opravičenim zahtevam slovenskega občinstva.

(*Državni poslanec gosp. Božidar Raič*) spregovoril je v seji dne 19. t. m. moško besedo. Zahteval je namreč, naj se postavi v proračun znesek 1600 gld., da se ustanove tri slovenske stolice za sodnijske izpite na vseničliški graškem. Kakor je podoba, bode se predlog sprejel in se tako storil s tem prevažen korak v splošnem napredku in v pridobivanju večje veljave slovenskemu jeziku. Gospodu Božidarju Raiču in sodrugom njegovim čestitamo!

(*Odbor „Matice Slovenske“*) vabi slovenske pisatelje, naj pošljejo do konca junija t. l. spise uredniku Letopisa g. prof. Levcu. V Letopis se bodo vzprejemali samo izvorni znanstveni in znanstvenoukoviti spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja. Odbor želi, da bi si pisatelji izbrali take predmete, kateri ugajajo književnim potrebam naroda slovenskega. — Odbor „Matice Slovenske“ se tudi zahvaljuje č. g. poverjenikom na požrtvovalnem trudu ter jih prosi, naj pobere letnino do 1. junija t. l. in naj dotične zneske pošiljajo naravnost g. blagajniku. Odbor je ukrenil in bode skrbel, da dobe matičnjaki letos svoje knjige še proti koncu leta.

(*Simona Gregorčiča pesmi.*) Naš dični pesnik bode skoro zopet izročil slovenskemu narodu prvi pomnoženi zvezek svojih pesmi, a potem pa še pride na svetlobo drugi zvezek pri Bambergu. Te vesti se tudi mi posebno veselimo in jih težko pričakujemo v tem materialnem času.

(*Osuševanje ljubljanskega močvirja.*) Te dni je bil zopet v Ljubljani ministerski inženir Podhajsky, da še v nekaterih točkah dopolni svoj načrt o osuševanju ljubljanskega močvirja. Tudi mestni občini je predložil nekoliko vprašanj, da na nja odgovori. — Ko se to zgodi, bode načrt v vsakem oziru dovršen. Nastane tedaj delo močvirskega odbora, posebno pa naših gospodov dravnih poslancev, da pri ministerstvu izposlujejo za osuševanje potrebno vsoto. Ker ista ne bode iznašala čez dva milijona in se ima zaradi tega, ker se morajo dela le polagoma izvrševati, razdeliti na kakih dvajset let, ker bi se sicer končno z osuševanjem močvirja pridobilo mnogo izredno dobre zemlje in bi se vsled tega gospodarstvo na močvirji pospešilo, — mislimo, da bi to vender ne bilo nemogoče. Nadejamo se torej v tej zadevi, da se bodo naši državni poslanci pokazali cele može.

(*Zgodovina farã ljubljanske škofije*) je naslov književnemu delu, katero je začel izdavat knjezoškofijski kaplan gospod A. Koblar. Ravno kar je izšel prvi zvezek, obsežajoč na 131 straneh „zgodovino sorske in preške fare“. — Kakor se vidi iz razdeljene tvarine v prvem zvezku, bode to delo, ako ga bode gospodu pisatelju sploh moči dovršiti, jako veliko.

Hvalevredno je, da se ga je gospod pisatelj prijel, kajti obdelal bode tako mnogo znamenitega zgodovinskega gradiva in tako ne malo olajšal posel možu, kateri bode kedaj pisal „zgodovino slovenskega naroda“; seveda, če se nam tak mož sploh porodi. — Jezik v knjigi je lep, pisava gladkotekoča in vsebina res zanimiva, zato jo priporočamo vsem prijateljem slovenske književnosti. Cena jej je 35 kr., dobiva pa se pri gosp. pisatelji.

(*Vinorejsko društvo v Dornbergu pri Gorici*) imelo je dne 19. t. m. svoj občini zbor pod predsedništvom g. Frana Povšeta. Zbralo se je prav mnogo članov, kateri so z zadovoljstvom vzeli na znanje poročilo odborovo in sklenili, da se ima zopet letos prvo nedeljo v maju pri-

rediti vinska rastava, pri kateri se bodo med najboljše kletarje delile pohvalne diplome. Ko se je končno še sklenilo, da se ima nakupiti za društvo takoj, kader bode v to denarja, nov vinograd za poskuševališče, izrekel je zbor svojemu predsedniku s prav navdušenimi klici zahvalo za njegovo požrtvovalno delovanje v prid društva. — To društvo, katero je za dornberško vinorejo v kratkih letih veliko storilo, da so dornberška vina zaslovela in dosegla nenavadno visoko ceno, ustanovilo se je na prizadevanje gosp. Frana Povšeta, kateri se sploh jako in uspešno trudi o izboljšanju gnotnega stanja med našim narodom na Goriškem. Zato je pa tudi ginljivo videti, s kako otročjo ljubeznijo mu je udan narod sam, ki ve ceniti te njegove zasluge.

(*Čitalnica tržaška*) vzela je v najem vrt in vse velikanske prostore Kozlerjeve velike gostilnice „pri zelenem hribu“ na Corsu. Predsednik njen za napredek slovenskega življa v Trstu jako zaslužni gosp. Niko Polić, prišel je pretekli teden nalašč zato v Ljubljano, da sklene z brati Kozlerji dotično pogodbo. — Mi te stvari zato omenjamo, ker se nam zdi za razvoj slovanskega društvenega življenja v Trstu jako važna; kajti čitalnica bode imela odslej lepše dvorane, kot vsako drugo italijansko društvo v Trstu. Evala! marljivemu in podjetnemu odboru tržaške čitalnice.

(*Prošnje za predelno železnico*) poslane bodo državnemu zboru občine soške doline. — Mnogo se je že pisalo svoje dni o tej železnici in sicer za njo in zoper njo. Nekateri jej niso naklonjeni zato, ker se navdušujejo za železnico loškodrijskotržaško; drugi zopet zato, ker bi bila nerazmerno draga in bi vezala ponajveč neobrtne kraje, katerih izvoz in uvoz sta neznatna. Nikdo pa jej ki še odrekal velike važnosti s splošnega avstrijskega trgovinskega stališča, kajti to je pač gotovo, da bi bila za severne dežele avstrijske najkrajša zveza z jadranskim morjem in njega imenitnim avstrijskim pristaniščem Trstom. Za poslednje mesto bila bi ta proga važna še zato, ker bi paralizovala progo Ponteba-Benetke, katera je poslednje imenovano mesto zvezala jako ugodno z Dunajem in severnimi deželami. Želimo tedaj sedanjemu koraku naših primorskih bratov najboljšega uspeha. — Njim bi gotovo koristila tudi zato, ker bi svetu odprla soško dolino z njenimi naravnimi krasotami, katerim ni vrstnih v naši slovenski domovini.

(*Dobrila in Glavina.*) Kakor znano, daroval je pokojni tržaški vladika Dobrila za ustanovitev duhovniškega odgojevališča skoro vse svoje imenje. Poleg tega pa si je prizadeval, da so drugi dobrotniki pripomogli z izdatnimi darovi, da se čim prej izvrši plemeniti namen vladčin. In res, 25. februarja t. l. blagoslovila se je v tem odgojevališči kapelica, s čimer je dovršitev poslopja in notranje uprave njegove gotova. — O tej priliki spodobilo bi se bilo, da bi se bilo pred navzočnimi gosti in gojenci posebno naglasilo, čegava velikodušnost je tržaškookoperski vladikovini pripomogla do tega prepotrebne odgojevališča. A lahonskemu vladiki Glavini se ni zdelo vredno omeniti uzvišenega, rodoljubnega in vzglednega svojega prednika. Saj pa tudi sicer skuša s svojim ravnanjem dokazati, da ne hodi po sledih blagega pokojnika Dobrile!

Iz Gorice, dne 25. marca. [Izv. dop.] Kakor solnčni žarki, kateri v meglenih jesenskih dnovih za trenotek razpode gosto meglo, razvedre človeka ter ga kljub bližnji zimi napolnijo z veseljem in nado, da morajo priti dnovi, ko bo megla popolnoma izginila. Jednako nas je razveselil govor dra. D. Viteziča v državnem zboru, v katerem so razložene žalostne razmere v Istri in na Primorskem sploh. Megla, da gosta megla mora zakrivati našo